

Duomenimis grįsta profesinio mokymo kokybės kultūra: nuo EQAVET rodiklių stebėsenos iki įrodymais grindžiamų sprendimų

Europos kokybės užtikrinimo orientacinės gairės (EQAVET)¹ yra skirtos skatinti profesinio mokymo teikėjus teikti geresnes profesinio mokymo paslaugas taikant bendras profesinio mokymo kokybės vadybos priemones.

Vienas esminių EQAVET sistemos elementų yra profesinio mokymo kokybės rodiklių rinkinys. EQAVET sistemoje apibrėžta 10 pagrindinių rodiklių:

	Bendrieji kokybės užtikrinimo rodikliai
1	Profesinio mokymo teikėjų kokybės užtikrinimo sistemų aktualumas. Vertinama, kokia dalis profesinio mokymo įstaigų taiko vidines kokybės valdymo sistemas remiantis EQAVET principais arba kitais standartais.
2	Investicijos į mokytojų ir profesijos mokytojų mokymą. Rodiklis matuoja lėšų sumas ir mokytojų, dalyvaujančių kvalifikacijos tobulinimo veiklose, dalį. Rodiklis iliustruoja sistemos siekį išlaikyti aukštą pedagogų kompetenciją.
	Dalyvavimo ir sėkmės rodikliai
3	Dalyvavimo profesinio mokymo programose rodiklis. Mokinių skaičius programose, jų suskirstytas pagal sektorius programose, amžių, lytį, specialiųjų poreikių grupes.
4	Profesinio mokymo programų baigimo rodiklis. Sėkmingai kvalifikaciją įgijusių asmenų dalis, palyginti su į programą įstojusių skaičiumi.
	Rezultatų ir įsidarbinimo rodikliai
5	Absolventų įsidarbinimo (įsitvirtinimo) rodiklis. Vertinama, ar absolventai įsidarbina pagal specialybę, tęsia mokslus ar lieka be darbo.
6	Įgytų įgūdžių panaudojimas darbo vietoje Atliekamos darbdavių ir absolventų apklausos, siekiant sužinoti, ar mokymo metu įgytos kompetencijos realiai atitinka darbo rinkos poreikius.
7	Nedarbo lygis šalyje (kontekstinis rodiklis) Analizuojamas bendras nedarbas, kad būtų galima geriau interpretuoti profesinio mokymo efektyvumą platesniame ekonominiame fone.
	Socialinės įtraukties ir poreikių rodikliai
8	Pažeidžiamų grupių paplitimas Stebima, kaip profesinis mokymas padeda integruotis asmenims iš nepalankios socialinės aplinkos, neįgaliesiems ar migrantams.

¹ Kokybės užtikrinimo modelių kūrimas taikant EQAVET sistemą. Gairės profesinio mokymo tiekėjams. 2012 (www.eqavet.eu).

9	Darbo rinkos mokymo poreikių nustatymo mechanizmai Vertinama, ar yra sukurtos stebėsenos procedūros (pvz., sektorinės tarybos, prognozės), leidžiančios laiku pastebėti besikeičiančius verslo poreikius ir pritaikyti mokymo programas.
10	Geresnės prieigos prie profesinio mokymo skatinimo schemas. Stebimas Informavimo, profesinio orientavimo ir konsultavimo paslaugų prieinamumas potencialiems besimokantiejiems

Stebėti šiuos rodiklius rekomenduojama visoms šalims, siekiant palyginti situaciją tarp skirtingų šalių ir įvertinti pokyčius. 2022 m. atliktos apklausos duomenys rodo, kad apie du trečdalius Europos šalių naudoja EQAVET rodiklius savo kokybės užtikrinimo sistemose² taip pat ir Lietuva. Apklausa parodė, kad kvalifikacijų valdymo institucijos reguliariai renka informaciją apie profesinio mokymo absolventus, mokinių srautus, įsidarbinimą ir pan. Pavyzdžiui, dauguma šalių (apie 86 %) renka informaciją apie pirminio profesinio mokymo absolventų karjeros tolesnius kelius, o apie pusė šalių ir apie tęstinio profesinio mokymo absolventus. Lietuvoje veikia Absolventų stebėsenos informacinės sistemos, sujungiančios įvairius registrus (Sodra, Užimtumo tarnyba ir kt.), leidžiančios matyti, kiek profesinių mokyklų absolventų įsidarbina pagal įgytą kvalifikaciją, tęsia mokslus, kokie jų atlyginimai. Šie duomenys yra svarbūs formuojant profesinio mokymo programų pasiūlą ir atnaujinant turinį – jei matoma, kad tam tikros programos absolventų įsidarbinimas žemas, tai signalas peržiūrėti programos kokybę ar aktualumą.

Norint veiksmingai valdyti ir gerinti kokybę, būtina turėti patikimą duomenų pagrindą sprendimams priimti. Duomenų kultūra (angl. *data culture*) švietime reiškia, kad organizacijos renka įvairius veiklos rodiklius, juos analizuoja ir naudoja planavimui bei tobulinimui. 2013 m. buvo pastebėta, kad Lietuvos švietimo sistemoje stokoja įrodymais grįstos vadybos kultūros – mokyklos ir jų steigėjai nepakankamai naudojo turimus vertinimo duomenis mokyklų veiklai gerinti³. Nuo tada švietime ir profesiniame mokyme siekiama tikslingai rinkti duomenis ir juos naudoti sprendimų priėmimui, todėl pastaraisiais metais situacija gerėja: EQAVET principai, nacionaliniai teisės aktai ir konkretūs įrankiai skatina vis labiau remtis duomenimis užtikrinant profesinio mokymo kokybę.

Be „kietųjų“ rezultatų rodiklių, vis svarbesni tampa kokybės procesų rodikliai. Pavyzdžiui, kiek mokykla atlieka vidaus įsivertinimo ciklą, ar turi įsidiegusi ankstyvojo perspėjimo sistemą mokymosi rizikoms (kaip rekomenduoja EQAVET orientacinis aprašas). Remiantis 2022 m. duomenimis, kai kuriuos tokio pobūdžio rodiklius (pvz., „ar nustatyti vidutinės trukmės ir ilgalaikiai profesinio mokymo tikslai“, „ar kvalifikacijos aprašomos mokymosi rezultatų kalba“) visada naudoja net 78 % šalių. Tai rodo, kad kokybės užtikrinimo kultūra bręsta – dėmesys kreipiamas ne vien į galutinius skaičius, bet ir į pačius kokybės valdymo procesus. Lietuvoje

² Europos kokybės užtikrinimo orientacinės sistemos įgyvendinimo palaikymas 2022 m. EQAVET sekretoriato apklausos rezultatai 2023 m. https://www.kpmc.lt/kmpc/wp-content/uploads/2021/12/EQAVET-apklausa_2023_LT_final.pdf

³ Švietimo problemos analizė. Švietimo kokybė. <https://www.nsa.smsm.lt/wp-content/uploads/2025/10/Svietimo-kokybe-2013-11.pdf#:~:text=,vertinimu%20pagr%C4%AFsta%20kokyb%C4%97s%20u%C5%B4tikrinimo%20sistema>

mokyklų veiklos planai, savianalizės ataskaitos paprastai rengiamos orientuojantis į strateginius tikslus ir mokymosi rezultatus, o ne rengiami tik kaip formalumas. Daugelis mokyklų, padedant Kvalifikacijų ir profesinio mokymo metodikos centrai (KPMPC) ir Nacionalinei švietimo agentūrai, diegia mokinių pasiekimų stebėsenos sistemas, kurios leidžia identifikuoti mokinius, rizikuojančius nebaigti mokslų, ir imtis prevencijos (mentorių paskyrimo, konsultacijų, praktikos keitimo ir pan.). Šie žingsniai atspindi duomenų kultūros sklaidą pačiuose mokyklose.

Tinkamas teisinis reglamentavimas taip pat sustiprina duomenų kultūrą. Profesinio mokymo įstatymas reikalauja vykdyti profesinio mokymo stebėseną vadovaujantis patvirtintais švietimo stebėsenos rodikliais, o profesinio mokymo teikėjai įpareigoti viešai skelbti savo kokybės rodiklius švietimo informacinėje sistemoje. Žinoma, svarbu ne tik rinkti duomenis, bet ir juos paversti veiksmais. Čia vėl grįžtame prie kokybės ciklo esmės: surinkus ir įvertinus informaciją (vertinimo etapas), būtina atlikti peržiūrą – numatyti tobulinimo priemones. Lietuvos profesinio mokymo įstaigos įpareigos tobulinti veiklą, atsižvelgiant į savianalizės ir išorinio vertinimo rezultatus, kaip tai nustatyta teisės aktuose. Daugelyje mokyklų šis ciklas institucionalizuotas: parengus metinę veiklos kokybės įsivertinimo ataskaitą, kartu sudaromas kitų metų veiklos gerinimo planas, kuriame nurodoma, ką daryti reaguojant į nustatytus trūkumus ar galimybes. Pvz., jei savianalizė atskleidė, kad mokinių praktinių įgūdžių lygis nepakankamas, plane turėtų atsirasti tiksliniai veiksmai inicijuoti naujas bendradarbiavimo sutartis su pažangiomis įmonėmis dėl mokinių praktikos ir pameistrystės vykdymo arba „organizuoti mokymus mokytojams apie naujausias technologijas, jeigu duomenys parodė, kad mokytojai šios kompetencijos stokoja. Svarbu, kad šie inicijuoti pokyčiai būtų fiksuojami ir uždaromas kokybės ciklas – po metų vertinama, ar planuoti tie planuoti veiksmai įgyvendinti ir kiek jie padėjo pagerinti rodiklius.

Duomenų kultūros stiprinimas ateityje liks vienu svarbiausių prioritetų, siekiant, kad duomenų analizė būtų prieinama ir suprantama ne tik vadovybei ar analitikams, bet ir profesijos mokytojams, mokiniams, darbdaviams. Apibendrinant, duomenų kultūra Lietuvoje pamažu stiprėja, ir tai yra būtina sąlyga tvariems kokybės gerinimo procesams. EQAVET rodikliai ir orientaciniai aprašai suteikė bendras gaires, o nacionalinės iniciatyvos – teisinis įpareigojimas skelbti rodiklius, absolventų stebėseną, parengti įsivertinimo instrumentai – pripildė gaires konkrečiu turiniu. Dabar svarbu užtikrinti, kad duomenys virstų žinojimu ir veiksmais: kad mokyklų vadovai priimtų sprendimus remdamiesi analize, mokytojai koreguotų savo praktiką atsižvelgdami į grįžtamąjį ryšį, o politikos formuotojai vertintų reformų poveikį pagal objektyvius rodiklius. Tik su tokia brandžia duomenų kultūra galėsime pasakyti, kad kokybės užtikrinimas ne tik egzistuoja popieriuje, bet realiai keičia profesinio mokymo veidą.

Europos mastu kokybės užtikrinimo politika vystosi toliau, diskutuojama, kuo turėtų būti papildyta EQAVET sistema (pavyzdžiui, skaitmeninio mokymo kokybės rodikliais, žaliojo kurso kompetencijomis, mikrocredential'ų kokybės rodikliais). Nacionaliniu lygmeniu tai reiškia, kad kokybės užtikrinimo sistemą reikės adaptuoti atliepian naujus prioritetus: pvz., sukuriant naujus stebėsenos rodiklius ir peržiūrint esamus.

Parengė Dr. Odeta Kupetienė ir Eglė Radzienė

Literatūra:

1. Kokybės užtikrinimo modelių kūrimas taikant EQAVET sistemą. Gairės profesinio mokymo tiekėjams. 2012 (www.eqavet.eu).
2. Europos kokybės užtikrinimo orientacinės sistemos įgyvendinimo palaikymas 2022 m. EQAVET sekretoriato apklausos rezultatai 2023 m
3. Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas (su pakeitimais, įsigaliojusiais nuo 2019-08-01), 22 straipsnis – Profesinio mokymo kokybės užtikrinimas
4. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras (2022). *Lietuvos profesijos mokytojų bendruomenės veiklos turinio atvejo analizės atlikimo ataskaita*. Erasmus+ projektas Nr. 101048407.
5. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras (2023). *Profesinio mokymo metodinės veiklos vertinimo rekomendacijos*. Erasmus+ projektas Nr. 101048407.
6. Nacionalinė švietimo agentūra (2013). *Švietimo kokybė: problemos analizė*. Vilnius.

Finansuojama Europos Sąjungos lėšomis. Tačiau išreiškiamas požiūris ar nuomonė yra tik autoriaus (-ių) ir nebūtinai atspindi Europos Sąjungos ar Europos švietimo ir kultūros vykdomosios įstaigos (EACEA) požiūrį ar nuomonę. Nei Europos Sąjunga, nei EACEA negali būti laikoma už juos atsakinga.

**Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga**